51

DEO OPTIMO MAX.

UNI ET TRINO,

VIRGINI DEI-PARÆ, ET S. LUCÆ
Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA,

QUODLIBETARIIS DISPUTATIONIBUS mane discutienda in Scholis Medicorum, die Jovis decimo-septimo mensis Decembris, anno Domini M. DCC. L.

M. FRANCISCO THIERY, Doctore Medico, Præside.

An præter genitalia Sexus inter se discrepent?

I.

GENERATIONIS, quâ nihil in rerum naturâ frequentius & abstrusius, non una ac eadem via est: aliquando absque Sexu, ut in productione plantarum per taleolas, polyporum per sectiones, solemne est fieri generationes; & in multis animantium generibus, præsertim in iis quæ vitam immobilem agunt, nullum omnino Sexûs reperies discrimen; frequentiùs tamen in vegetantibus animantibusque requiritur Sexus: masculus qui in alio generat, alter qui in seipso femininus. Utriusque autem modus & usus differunt. Brutis coëundi tempus anni definitum, homini nullum; quædam species abs-

que coitu generant, ut pifces; in nonnullis, individua Sexu utroque fimul donantur; ut plurimi vermes, teftacea quædam, vegetantium maxima pars; quadrupedibus verò, pifcibus, volucribus, & reptilibus unus cuique individuo Sexus eft; nec inter homines fuiffe, qui ambiguo fexu donarentur, certâ unquam (a) obfervatione conftitit; fed vetuftiffimæ hermaphroditorum opinioni anfam dedit, nymphæ colem æmulantis exceffus. Vidimus & ipfi paucis abhinc annis puellam feptennem, quæ deinde fere pubes, Urbi fpectaculo fuit; clitoridis grandiori mole, puerum fuæ ætatis adeò mentiens, etiam fuperans, ut androgynen renunciaverint omnes, præter Anatomicos. Cur aliquando in naturâ abfque Sexu, fæpius utriufque operâ, fiant generationes, fatis aptè ex diverfitate fabricæ organicæ explicabis: hæc ubi in nonnullis corporibus organicis fimpliciffima eft, pars quæque toto fimilis, per debitam evolutionem corpus efficit, non abfimile ei à quo exfecta eft; in plerifque autem aliis magis compofita, feminis, adeoque Sexûs exigit neceffitatem. Cur verò individuorum utroque Sexu fimul inftructorum duplex copula, cur & in his quæ unico tantùm gaudent collata Sexuum requiratur opera, nec ex folo femine mafculo mares, ex feminino femellæ producantur, huc ufque phyfica latuit ratio. Sexuum porro inftitutio multa pofuit in animantibus difcrimina, diverfa pro diverfis genere & fpecie, quorum alia ipfamet generationis organa hîc confultò prætermittenda, alia Sexuum generaliores ufus fpectant. In fpecie humanâ, pectinis os feminis recurvatum magis in exteriora quàm viris, offa ilium magis ad latera reflexa, latioraque, tum os facrum longius, antrorfum minùs flexum, tum coccyx rectior, lumborumque vertebræ retrorfùm magis declinantes, efficiunt ut pelvis muliebris, omni dimenfione, virili capacior fit: inde utero, fetuique enormi mole adaugendis, amplum paratur fpatium; nec obfiftunt aliunde mollia circumfufa, inteftinum rectum, & vefica, quæ fenfim expanfa, cùm uterus inanis eft, & inde majora quàm in viris, excrementa diutiùs retinendi feminis dant facultatem. Latior autem pelvis, & augefcens in graviditate abdomen ideò firmiùs fuftinentur, quòd femoris & coxæ articulatio rectiorem cum trunco angulum efformet in mulieribus quàm in viris. Præterea in illis coccyx mobilior, fi antrorsùm vertitur, fetum fuftinet, fi retrorsùm, favet enitentibus: fed & offis facri cum offibus ilium commiffura debilior eft; præcipuè offa pubis breviori lineâ & molliori cartilagine inter fe committuntur, quæ propterea in enixu aliquando (b) disjungi obfervatis conftitit. Infimæ autem partes fub offium pubis connexu, cùm magis à fe invicem diftent, ifchiique fpina antrorsùm reflectatur, ex pelvi, ad fetum excludendum, exitus in feminis amplior eft. Viviparis porro animantibus, debilem fetum, primis à partu temporibus nutriendi commiffum officium, mammarum fecit neceffitatem; quæ brutis ventri potiffimùm fubjacent, homini pectori affiguntur: ideò mulieribus thorax anteriori parte planior eft, claviculæ minùs curvæ, quàm viris; in his adumbrari tantùm mammas dixeris, cùm exfuccæ, rariffimè lac fundere vifæ fint. Verùm, ut feminis major pelvis capacitas, fic mafculis thoracis dimenfio amplior; quod fere de omni genere viviparorum dicendum eft: latiores ergo viri fupremâ thoracis parte, coxis anguftiores; contrà mulieres. Demum fternum quod viris longius, mulieribus brevius eft, his abdominis longitudinem adauget, minuit illis. An & feminis coftæ mobiliores? certè viri abdomine, feminæ thorace præfertim refpirare (c) obfervantur: inde fecuritati earum provifum eft, graviditatis enim tempore, repleto diftentoque abdomine, feptum in pectus repulfum difficillimè contrahitur, & refpiratio è folo thorace feminis tunc fere fupereft. Imberbis facies cum uberum prominentiâ facilem & expeditam facit muliebris Sexûs à virili diftinctionem, etiam fine diverfis veftibus afpectabilem. Nonne alia inter Sexus veniunt difcrimina? contextum partium, temperaturam diffimilem, proinde actiones vitæ, proprietatéfque Sexibus diverfas ineffe credimus; quæ quidem ex uno & eodem naturæ fyftemate emanare videntur.

(a) Theodor. Tronchin. Differt. de Nymphâ Præfid. Boerrh. 1730.

(b) Riolan. Anthropogr. Lib. VI. cap. 32.

(c) Boerrh. Comment. Inftitut. n°. 423.

I I.

QUI Sexus inter ſe non differre exinde putaverit, quòd organa præter ea quæ generationi dicantur, eadem numero & ſitu paria utrique conceſſa ſint; ille nec hominum, nec animantium ejuſdem ſpeciei, in diverſis regionibus, miram varietatem perſpexit; nec individui ejuſdem, pro variâ ætate; rerum non naturalium uſu, proſperâ vel adverſâ valetudine, manifeſtum à ſeipſo diſcrimen. Molli, delicatulo homuncioni eadem ac athletæ viſcera ſunt: fatuo & ſapienti, non alia cerebri, non alia ſenſuum organorum ſtructura. Quantùm tamen hi & illi inter ſe diſcrepant! Itaque ut in animantium familiis ſtupenda diverſitas, ſic in ſpeciebus infinitæ propemodùm differentiæ. Ex diſſimili prorſus fabricâ generum diſtinctio; ex ſimilium organorum variâ conſtitutione ſpecierum & individuorum diſcrepantiæ. Et primo quidem, organorum elementum fibra eſt, quæ variè tenſa, laxave, ſolidior, vel tenerior, diſſimiles edit effectus; at organa ſe habent ut fibræ; actiones porro ut inſtrumenta à quibus producuntur. Deinde ſingulorum membrorum, innumeris modis variare poteſt conformatio exterior, magnitudo, moles, mutua inter ſeſe proportio, eâdem remanente ſtructurâ: hinc innumera diſcrimina. Sic ex cordis molis, reſpectu totius corporis, proportione adauctâ, majus inde accedere robur: ex craſſioribus oſſibus, quibus majores ſint eminentiæ, firmiores articulos, validiorem reddi actionem muſcularem, demonſtrant Phyſiologi; & ſic porro de cæteris. Specierum ergo diſcrimina indicant, modò partium exacta diſquiſitio; modò vitæ actiones, motus, ſenſus, reſpiratio, vox, geſtus, mores & affectiones, valetudo, vitæ brevitas, prolixitas, &c. modò ſigna externa, tum univerſi corporis, tum ſingularum partium. Pili rigidi, denſi, plurimi, collum craſſum, vaſtum caput, quæ in robuſtiſſimis animantibus adſunt, eadem in hominibus fortitudinis ſigna ſunt: cutis nigrior, hirſuta pilis, progrediente ætate calvities, latiſſimus thorax, venæ amplæ, arteriæ vehementiùs pulſantes, muſculoſum corpus, nec pingue, nec gracile, firmiſſimam conſtitutionem ſignificant; contraria imbecillem, &c. Hæc porro omnia mutuò ſeſe confirmant: interiora corporis, externis, ut plurimùm, reſpondent; mirâque animalium fabricâ, partium interiorum determinata vis, certam in exterioribus producit conformationem: animi pathemata & propenſiones, corporis diatheſes, ſeſe viciſſim deſignant, & mutuò producunt; cùm mores ſequantur temperamentum corporis. Verùm inter animantium genera, ex homine longè major ſignorum numerus colligitur; quandoquidem illi habitus ſpectabilior, corpus pluribus actionibus aptius, vultus denique, ubi animus fere inhabitat, mentis affectionibus prope omnibus indicandis eſt habiliſſimus. Hinc ars Phyſiognomoniæ, quæ ſuis ſi circumſcribitur finibus, non incerta adeò ſpernendave; hinc temperamentorum doctrina, quæ bene percepta, ſanandi artis firmiſſimum eſt fundamentum. Iis principiis accuratè inſiſtens, œconomiam animalem utriuſque Sexûs, ſi inveſtigaveris, haud pauca, nec ad praxin inutilia reperies diſcrimina, quorum ſumma ſatis erit hîc attigiſſe.

I I I.

VIRILEM perluſtranti Sexum occurrunt tibi, cutis denſior, durior, hirſuta pilis plurimis, craſſis, ut plurimùm nigrioribus; diſtentæ venæ; quadrati muſculi, tendinibus inſtructi validioribus; craſſiora oſſa, eminentiis aſperiora; artuum firmior compages; oris, totiuſque corporis duriora apparent lineamenta. Contrà mulieribus mollior cutis & candidior; pilus tenuior, rarior & ſplendidior; vix apparent venæ; tenerrimæ adſunt carnes; exiliora & planiora oſſa; craſſiora genua, pedes elegantiores; artuum omnium tractus leviores, magiſque expoliti: ut jam ad virile corpus robur & dignitas, ad muliebre lepos & venuſtas cum quâdam debilitate, pertinere videantur. Membrana deinde cellularis, præcipuè quæ cuti ſubjicitur, viris ſtrictior macriorque; eadem feminis laxa magis & turgens pinguedine, vaſa cutanea comprimit. Hinc illis uberior perſpiratio, his autem parciſſima, ſimul & minùs acris, ut potè leniori temperata oleo; unde halitus puellarum ad ſenilem tardandam ariditatem, (a) maximi ſit mo-

(a) Lib. III. Regum cap. I.

menti. Hinc etiam leviores jacturas patiens, & excrementis abundans muliebre corpus, longarum inediarum, præ virili, longè frequentiùs (*b*) celebria dedit exempla. Porro thorax amplior in masculo Sexu [Sect. I.] quàm in feminino, insigne ponit in œconomiâ utriusque discrimen; cùm pectoris cavitati pulmonis respondeat volumen, hic autem præcipuum sit vitæ organum. Musculi prætereà viris crassiores quàm mulieribus, validiorem illis esse actionem muscularem evincunt, aliis siquidem paribus, vis musculorum ex ipsorum mole æstimanda. Verùm ventriculus, intestina, musculi sunt; respiratio, loquela, &c. fiunt ope musculorum; adeòque viris ciborum major appetitus, concoctio facilior, vox gravior & fortior, &c. Cor ipsum, animalis machinæ primum mobile, musculus est, quem diversæ molis esse in utroque Sexû, diligentissima (*c*) observata docuere; proportio enim ponderis cordis (detractâ pinguedine) totius corporis respectu minor est in animantibus pinguioribus quàm macilentis; at feminæ viris pinguiores: & in universum ea proportio major est in animantibus masculis quàm femellis, cicuratis ferisve. Quapropter humorum motus & quæ ex eo pendent secretio, excretio, &c. viris validiùs perficiuntur; » viri mulieribus (*d*) » pulsum fere habent longè tum majorem, tum vehementiorem, tardiorem simul, » diastolis tamen extentioris «: contrà proportio molis hepatis, respectu cordis & corporis, major est in feminis quàm maribus; augetur siquidem jecinoris pondus eâ ratione quâ cordis pondus minuitur & vicissim: concurrit aliunde textum cellulare plenius in feminis; cùm, ex humorum affinitate, cellulosum systema hepatisque volumen, pari ratione, (quæcumque sit) augeri simul minuique videantur. Inde phænomena explicabis; cur ventriculus (*e*) minor mulieribus; cur hepatis affectiones & aqua intercus iis frequentissimæ; cur respiratio difficilior; cur tandem modica sitis, & appetitus languidior qui acribus & insolitis sit excitandus. Hæc autem confirmant quæ & in brutis tibi notanda veniunt sexuum discrimina; marium scilicet carnes duriores, femellarum teneriores, ipsis coquis est notissimum; tum varias animantium partes diversas, pro diverso Sexu, ad Medicos usus (*f*) exhibere facultates, Medicorum filiite edocebunt: deinde in omnibus fere animantibus femellas voce tenuiori & acutiori dignosces, masculos fortiori, collo insuper & capite amplioribus; prætereà partibus quas ut arma natura dedit, quales sunt dentes exerti, cornua, calcaria, &c. iis feminas omnino destitui reperies, vel si utrique concessa Sexui, maribus hæc omnia potiora (*g*) & robustiora adesse; & ferarum feminas ad homines faciliùs assuescere videbis (*h*) & mansuefieri, certo indicio, quòd ut corpore, sic animo, maribus sint molliores. Dissimilem verò exigebat in corpore feminino temperiem fetûs nutritio; laxatâ nempe solidorum compage, minutis inde humorum motu & secretionibus, matri arcessenda erat plethora, quæ porro ad uterum præcipuè ducenda erat. Inde dispar in utroque Sexu vasorum apparatus, hic non prætermittendus. In genere arteriosum systema laxius est feminis quàm maribus, venosum autem non eâdem proportione (*i*) debilius in illis; venosum proinde systema magis repletur maribus, arteriosum feminis; quòd ex arteriis catamenia fluant, lympha in utero fetum nutriens, lac exsudet in mammis. Deinde aortæ descendentis truncus, respectu ascendentis, amplior feminis quàm maribus, illisque magis ad iliacam regionem, utpotè debilior, dilatatur; à quo aliunde ibi majores oriuntur rami & numerosiores: at feminis venæ majori crassitie eò strictiores, ac numero pauciores, quò pelvi viciniores sunt: quapropter copioso semper sanguine turget uterus, cùm majori ipsi quantitate afferatur per arterias, difficiliùs revehatur per venas. Eò demum spectant, vasorum uteri, inter se, cum hæmorrhoïdalibus, iliacis, femoralibus communicatio; valvularum defectus in venis sanguinem ad perpendiculum reducentibus; arteriarum serpentinus ductus, quæ prætereà ore patulo hiant per villos exhalantes uteri, vel in ejusdem sinus mucosos. Ergo in uterinæ plethoræ, quæ necessaria fuit, gratiam, partibus abdominalibus major concessa fuit laxitas; hæc deinde in universum corpus similem induxit dispositionem,

(*b*) Comment. Bonon. Scient. & art. Instit. & Acad. Tom. II. part. I. p. 221.

(*c*) Bryan. Robinson, experim. de animalib. observ. 3. 4.

(*d*) Galen. de causis pulsuum Lib. III. cap. 2.

(*e*) Heister. compend. Anatomic. n°. 209.

(*f*) Galen. de simplicib. Medicament. Dioscord. de Mater. Medic. passim.

(*g*) Aristot. Histor. Animal Lib. IV. capit. ultim.

(*h*) Idem de Physiognomon. cap. 5.

(*i*) Clifton Wintringh. apud. Haller. Commentar. Institut. Boerr. n°. 661. n. a.

ne mutatâ nimis, partium inter se convenientiâ, muliebris œconomia læderetur. Exclufo fetu, constricto utero, plethoram ad mammas ferri exigebat earum [Sect. I.] usus. Hinc mirus ille uteri & mammarum consensus; quem tamen nec vasorum mammariorum cum epigastricis evidentior in feminis communicatio, nec nervorum commercium, nec utriusque partis liber à compressione situs, vix sufficienter explicant, quamvis ultima ratio probabilior utcumque videatur. Hæc porro ut plurimùm in brutorum femellis conspicua, in muliere tamen conspectiora, dissolvendis satis sunt his quæstionibus; cur minus sanguinis extimis corporis feminarum partibus, interioribus verò magis continetur; cur in quadrupedibus viviparis partes superiores & anteriores maribus validiores & aptiores, feminis (k) contrà inferiores posterioresve; cur omnium feminarum mulier sanguine maximè abundat; cur doloribus gravantibus præ viris magis obnoxia; cur illi crassiora femora; cur venæ sectiones & enormes hæmorrhagias absque vitæ, & fere valetudinis periculo, sæpius mulieres patiuntur; cur puellis peculiaris morbus chlorosis: hinc etiam eorum ratio patet quæ in practicis observabis; in universum virilia corpora frequentiùs & vehementiùs acutis morbis corripi deprehendes; feminina chronicis & periodicis ut magis obnoxia videbis, sic celeres morbos mitiores plerumque experiri. Viris magnæ & subitæ valetudinis mutationes magis familiares; sponte siquidem ad athleticam constitutionem vergunt, quæ valde (l) lubrica est.

(k) Aristot. Histor. Animal. Lib. IV. cap. XI.

(l) Hippocrat. Aphor. 3. Sect. I.

IV.

SEXUUM diversa temperies, viriumque vitæ [Sect. III.] inæquale momentum, alia in corporibus circa nutritionem & accretionem fecere discrimina. Jam masculos citiùs in utero coagmentari, triginta scilicet diebus, feminas quadraginta-duobus, quod ipsis ab initio principiorum diversa vis insit, divus senex (a) memoriæ tradidit: ubi verò in lucem editi sunt fetus, puellæ citiùs quàm pueri crescunt, pubescunt, sapiunt; tenera siquidem laxiorque compages, hinc inde tota explicabilis, faciliùs recipit nutrimentum, quod præterea minùs consumitur, & minori massæ distribuitur. Eadem corporis mollities debitam membris flexibilitatem diutius servat, & senilem quâ tandem obimus, ariditatem moratur. Inde mulieres, si tamen menstruæ cessationis, (quæ plurimas jugulat) periculum vitaverint, viris sunt longæviores; cujus rei veritatem, contra antiquorum sententiam, stabilivit recentiorum (b) observatio; inde etiam mulieri, secus ac viro, caput tristi non deturpatur calvitie: senescere autem feminis minùs incommodum, quòd breviori corpore (c) sint. Masculis enim statura eminentior, constanti satis lege, quæ etiam in quadrupedibus sanguineis viviparis, fere perpetua est: an quòd debiliori Sexui proceritas eadem ac robusto inutilis, imò gravior? an ita naturæ visum augmento muliebri limites ponere, quò citiùs edendæ proli forent aptiores? quippe iis generandi ad quadraginta-quinque, vel ad summum quinquaginta annos cessat habilitas, quæ viris vix agnoscit terminos. Quâ ratione autem accidat staturæ discrimen, illud [ex Sect. III.] mechanicè explicabis. Ossium volumine corporis moles circumscribitur, ut si crescere desinant, jam universi corporis cesset accretio: causa verò in ossium penetralia fluida impellens, vis est cordis: hæc si resistentiis major est, corporis fit augmentum; si æqualis, nutritio; si minor, decrementum: porro proportio molis, & proinde virium cordis, totius corporis respectu, minor est in feminis quàm in viris, cùm aliunde major sit sanguinis movendi quantitas; adeòque citiùs in illis librantur vires cordis & resistentiæ. Deinde ossium præcipuum elementum, terreum illud est, ut demonstrat analysis; particulas autem crassas & terrestres feminarum humoribus pauciori quantitate adesse, evincit virium, per quas fit concoctio minor in ipsis potentia; & si aliquando ex alimentis crassiores extractæ fuerint moleculæ, harum, propter vasculosi systematis inertiam, difficilis ut erit assimilatio, ita citiùs è corpore sub urinarum præsertim formâ secedent; ideò mulieribus urinæ magis quàm viris crassæ & turbulentæ; propterea

(a) Idem de Natur. pueri Sect. X. seq. de Genitur. Sect. VI.

(b) De Parcieux. Essai sur les probabilités de la durée de la vie humaine.

(c) Hippocr. Aphor. 54. Sect. VI.

(d) Idem. Aphor. 29. Sect. VI.

etiam vix unquam podagrâ (d) tentatur femineus Sexus; & inter alias rationes, urethræ scilicet ampliationem & brevitatem, calculo longè rariùs vexatur qaàm virilis. Hæc confirmant bajulorum & rusticorum corpora quibus, cùm duros & terrestres assumant cibos & concoquant, ossa fiunt longè quàm urbanis ampliora. Ossium igitur in unâquaque dimensione feminis minuitur volumen, & aliquando numerus, ipsis siquidem ultimæ molares dentes sæpius quàm viris deficere observantur. Staturæ muliebri minuendæ prætereà concurrit tunicæ cellulosæ, uteri, mammarumque valde explicabilis fabrica. Quippe accretio, cæteris paribus, ex quantitate liquidi appulsi æstimanda. Jam verò quòd systema cellulosum laxius sit feminis, humorum qui in his lentè moventur, perpetua exinde fit in cellulas derivatio, & affluxus: unde augmentum in latitudinem; adeò ut obesa corpora macilentis in genere minùs excrescant in longitudinem. Deinde cùm arteriæ hypogastricæ, tum numero, tum diametro, majores sint feminis quàm viris, & menses ante finem incrementi plerumque erumpant; liquor vitalis minori copiâ per arteriam cruralem, artus inferiores alluit, qui ideò minùs crescunt; exemplo fetûs cui minimi sunt hi ipsi artus, quòd ab arteriis cruralibus deflectens sanguis ferè totus in umbilicales deferatur; citissimum verò incrementum recipiunt, ubi occlusis iisdem umbilicalibus, crurales debitum accipiunt sanguinem. Prætereà eodem fere tempore, quo menstrua mulieribus erumpunt, iisdem sororiantur mammæ: porro arteriæ mammariæ præcipuè ex subclaviâ & axillari ducunt originem, ut ideò quantitas sanguinis dilatandis mammis inserviens, eadem artubus subripiatur superioribus. Demum aorta ascendens densior & strictior feminis est, inferior autem laxa & ampla magis: quapropter sanguinis copia minor in ascendentes aortæ ramos advehitur. Reipsà feminis collum subtilius; larynx minor, thyroïdes cartilago, ut tenuior, minùs protuberat; facies angustior; cerebrum & caput minora sunt. Ex prædictis sequitur, cæteris paribus, eò proceriorem fore mulieribus staturam, quò tardior, pauciorque humorum fiet ad uterum & mammas derivatio: hinc justæ & concinnæ corporis magnitudini illæ optimè consulent, quæ nonnisi post debitam accretionem, octodecim scilicet vel viginti annos, graviditatis & puerperii adibunt pericula. Musculos exiliores feminis [Sect. III.] diximus: an quòd minori constent fibrarum numero? obstant ne credamus tum actio muscularis si debilior, attamen æquè varia ac in maribus, imo agilior; tum musculorum molis, pro diverso nutritionis statu, in eodem individuo; enormis sæpius spectanda differentia: an potiùs fibræ musculosæ tenuiores mulieribus, viris crassiores? crassitiem non differre suadet Muysii & Lewenhoekii (e) microscopium, quo in animantium diversæ molis & speciei, quadrupedum, avium, piscium, corporibus, ultimæ fibræ longæ, mole vel crassitudine propemodùm æquales apparent. Omne itaque discrimen ex telâ cellulosâ contingere credere est, quæ viris densior & crassior membranarum ratione, minimè verò cellularum, dum musculorum fasciculos colligit, & fibras singulas comitatur; musculosam adauget carnem, roboratque: sententiam confirmant telæ cellularis usus & historia; crassa siquidem & callosa membris exercitatis, vel robustis, eadem debilioribus tenuior est & delicatior. Fibræ itaque longæ, æquales in utroque Sexu numero & crassitie, tunicâ quâ includuntur longè dispares sunt. Ex vaginæ densitate fibrosum systema viris firmum ac robustum redditur: inde ideæ lentiores, sed tenaces; sensus hebetior, at animus constans: contrà involucri tenuitas efficit ut feminis fibra imbecillior, nudiorque, stimulis internis externisve moveatur, qui virilem fibram vix possent lacessere: quapropter Sexui muliebri, præ masculino *irritabilitas* major & *sensibilitas*: mobilius inde genus nervosum, vibrantiores & micantiores oculi, vividiores ideæ, promptior imaginatio, sensus acerrimi, major ab externis passio, ad convulsiones & lipothymiam proclivitas: proinde ut viros vexat melancholia, ita feminas hysterica passio; quos totâ naturâ differre morbos contra Sydenhamum contendimus. Non obstare autem laxitati muliebris fibræ ejusdem *irritabilitatem*, suadet convalef-

(e) Lewenhoek. Epist. Physiol. passim. Muysius de carne Musculos. p. 426.

centium & phthisicorum exemplum, quibus dum vis muscularis minima est, sensus adest exquisitissimus, adeò ut ingenii acumen, & corporis robur inversâ ratione crescere ac decrescere videantur.

V.

PROPOSITA porro [Sect. III. & IV.] Sexuum discrimina à solâ pendere consuetudine & educatione, multi existimant: molliori quidem vitâ otiosâque foveri *femineitatem*, durâ autem & exercitatâ virilitatem augeri non inficias ibis; attamen in his agnoscere debes naturæ institutum. Jam enim in omnibus locis temporibusque constans utriusque Sexûs longè dispar educatio, generalissimam supponit in humanâ specie consuetudinem, quæ probè intellecta ad hominum originem te reducet, adeòque ad ipsammet naturam: nec te movebunt Amazonidum raræ & incertæ historiæ, præsertim cùm earum, si unquam fuerint cœtus, omnino viris caruisse, nondum apud (*a*) eruditos constiterit. Viros deinde aspice urbanos, otiosos, ut ab exercitatissimis mulieribus rusticis adhuc dissimiles, universo corporis habitu sexum exhibent virilem! Demum in brutis similia plus minusve, præsertim in viviparis, tibi occurrunt discrimina, quibus tamen eadem vivendi norma, eadem exercitii videtur ratio. An sexuum discrepantia [præter Sect. I.] à semine, quod in masculis vividius, & certè copiosius (magis enim coitû debilitantur quàm feminæ) dum perpetuò resorbetur, & humoribus permiscetur, phænomena relata [Sect. III. & IV.] producit? Reverà cùm formatur semen, erumpere barbam, mutari vocem ex acutâ in graviorem & asperiorem, roborari juvenes, mariumque carnes nescio quid spirare virosum, omnibus notum est: prætereà eunuchis, si puerili ætate castrentur, (*b*) vox acuta remanet, neque oriuntur pili, qui nobis natis posteà provenire consuevere, calvities & podagra non accedunt, nec (*c*) latæ venæ sunt, nec sanguis floridus, & arteriæ parum & imbecilliùs pulsant; certo argumento totum corpus à testibus alterari. Si tamen castratorum corpora attentè perlustres, non omnino, præsertim magnitudinis ratione, feminina reperies, sed mediam, ut ita dicam, inter Sexum utrumque servare proportionem. Quid si ante seminis formationem pueri, imo ante ortum fetus, Sexum suum indicant? quippe mares citiùs, frequentiùs, validiùsque in utero (*d*) moventur; ergastula solvere maturiùs gestiunt: ut inde mares, potiùs quàm feminas, oblæsos mutilosve, in genere hominum nasci (*e*) observatum sit: prætereà mulier si marem concepit, benè colorata est; si verò feminam, (*f*) sæpius decolor, infirmiorisque valetudinis: fetus mares in dextris, utpotè validioribus partibus, feminas in uteri sinistris (*g*) ut plurimùm geri: illos crescente & vigente lunâ sæpius, has potiùs decrescente nasci; quòd conceptio & partus, similibus respondeant lunæ periodis, vulgaris, parum adhuc liquida, percrebuit opinio. Si verò hæc omnia cum feminis historiâ & usu probè conferas, & simul attendas, adolescentes inter se, vel senes cum juvenculis, si rem habent, potissimùm generare femellas, ætate consistentes masculos: quæ spontè concipere nequeunt mulieres, eas si artis auxilio conceperint, feminam magnâ ex parte parere (*h*) potiùs quàm marem: in humanâ specie prolem geminam similis Sexûs frequentiùs edi quàm dissimilis; & paucos geminos servari (*i*) si alter mas sit, alter femina: austrinis flantibus ventis feminas in brutis, aquiloniis autem mares (*l*) potiùs concipi: in hisce septentrionalibus plagis, quippe humana gens robustior est, pueros nasci, qui puellarum nascentium numerum fere quadragesimâ parte superent, quod certissimis observatis constitit: contrà in meridionalibus, ut viatores narrant, femininos fetus, masculinis frequentiores esse: ex his omnibus non absurdum adeò consequetur, illud veteris sapientiæ (*m*) effatum, quod jam in quadrupedibus singulâ vice feturam unam edentibus (*n*) experientiâ confirmatum est; posse dari scilicet, humano generi utilissimam artem, quâ mares feminæve, ad arbitrium generentur. Quòd autem institutis semel Sexibus, insigni robore alterutrum potiri necesse fuerit, indicant plurima vitæ munia quæ nonnisi summis membrorum viribus possunt adimpleri; corporis verò fortitudinem mari-

(*a*) P. Petit. Med. de Amazonib. dissert. Amstel 1687. in-12.

(*b*) Aristot. Histor. Animal. Lib. IX. Artic. 230.

(*c*) Galen. de semine Lib. I. cap 15.

(*d*) Hippoc. de Nat. puer. Sect. XX.

(*e*) Edoard. Wotton Oxoniens. de different. Animal. Lib. II. cap. 64. Paris 1552.

(*f*) Hippoc. Aphor. 42. Sect. V.

(*g*) Ibid. Aphor. 48.

(*h*) Arist. ibid. Lib. VIII. cap. 6.

(*i*) Idem, Probl. Sect. X. Probl. 30.

(*l*) Idem de Generatr Animal. Lib. IV. cap. 2.

(*m*) Hippoc. de Diæta Sect. XX. seq.

(*n*) Avis pour élever des Chevaux, &c. par Querbrat, Calloet, Paris 1666. in-4°.

bus, non verò feminis concedendam fuisse ex se patet. Ex naturali enim mentis ad illa [Sect. II.] propensione ad quæ exequenda corpus est optimè dispositum; mulieres si iis artus torosi lateraque firma fuissent, duris jam gauderent exercitiis: inde catameniorum quibus stare videtur fecunditas, facilis cessatio, fetûs intra & extra uterum difficilior nutritio, effluxus & abortus frequentissimi, prolis educandæ, quæ vitæ otium exposcit, neglectior cura: sic vano generationis toto opere futuro, nisi Sexus prolem edens, nutriens, & educans idem fuisset. Prætereà ex eo quòd mollities & teneritudo corpori muliebri contigerit, pulchritudini via sternitur; puerorum exemplo, qui ideò formosi, quòd mollior sit & delicatior habitudo corporis. Hinc enim tunica cellularis tenuiori distenditur oleo, vacua opplentur interstitia, nitidior cutis, lenis humorum indoles & placidus motus, vasorumque minimorum repletio. Cessantibus menstruis, formæ venustas mulieribus, ut plurimùm, immutatur; viris ut ad generandum habilitas sic & dignitas servatur diutius. Viden sapientissimam quam Sexibus fecit DEUS bonorum partitionem! Si utrinque virium corporis æqualitas; ex dominationis affectatione discordiæ vix placabiles: si ambobus par debilitas, similisque formæ pulchritudo; jam imbecilliores fuissent hominum cœtus, quos aliunde, firmissimum humanæ societatis vinculum, amor non conjunxisset: sin autem corporis robur & forma ad unum simul pertinerent; alterum vilem fore, infelicemque agere vitam necesse esset: cùm verò alteri fortitudo, imbecillitas alteri cum venustate tribuitur; res ex æquo partita est: » societas nonnisi ex dissimilibus atque inæqualibus (o) constare potest, » quos tamen oportet exæquari «. Quòd demùm mulierum fibris major insit sensibilitas, haud leve commodum est: liberorum siquidem prima educatio ad commiserationem & charitatem proniores exposcit animos; hinc in omni genere animalium in educandâ sobole femina mare magis sollicita est: rei deinde domesticæ, vitæque privatæ tædiosa ut est uniformitas, paucitatem objectorum sensus acutior utilissimè compensat: præterea cùm graviditatis ærumnas, partûsque pericula, pessimam adeò conjugii partem, feminæ sortitæ sint; eas spontè faciliùs sese irretire amoribus optimum est. Inde fluunt variæ dotes & propensiones cujusque Sexûs propriæ; ruunt autem de alterutrius excellentiâ vanæ quæstiones; neuter perfectus, quòd ex utroque tantùm amussitatum sit opus: si ex solis mulieribus constaret societas, verendum ne harum eximiæ dotes, verecundia, commiseratio, pietas, &c. ad vitia usque progrederentur: si ex solis viris, propinquæ adsunt melancholia, ferè barbaries, ac ferocitas: at dum communem ineunt consociationem mutuò sese temperant Sexus; affectiones cuique propriæ, rariùs à certo discedunt medio quo constat ordo; naturæque systema omni puncto absolvitur. Phænomena, reique ipsius institutio hanc proinde adducunt conclusionem.

(o) Aristot. Moral. Lib. V. cap. 8.

Ergo præter genitalia Sexus inter se discrepant.

DOMINI DOCTORES DISPUTATURI,

M. Alexander-Dionysius Dienert.	*M. Claudius-Franciscus Grandclas, Stanislaï Poloniarum Regis, Lotharingiæ & Barræ Ducis Consiliarius & Medicus.*	*M. Gedeon de Rabours.*
M. Carolus Geille de Saint Leger.	*M. Joannes-Franciscus-Clemens Morand, Regiæ Societatis Lugdunensis Socius.*	*M. Laurentius Ferret.*
M. Jacobus-Ludovicus Alleaume.	*M. Benjamin-Ludovicus Lucas de Laurembert.*	*M. Joannes-Jacobus Belleteste.*

Proponebat Parisiis EDMUNDUS-THOMAS MOREAU, Senonensis, saluberrimæ Facultatis Medicinæ Parisiensis Baccalaureus, A. R. S. H. 1750.

A SEXTA AD MERIDIEM.

Typis QUILLAU, Universitatis & Facultatis Medicinæ Typographi, 1750.